

JAN MACHNIK

GRÓB KULTURY CERAMIKI SZNUROWEJ W MIEJSCOWOŚCI TERESIN, POW. PROSZOWICE

Latem 1960 r. ob. Zygmunt Piorunowicz natrafił w czasie czyszczenia piwnicy w swoim ogrodzie na grób kultury ceramiki sznurowej. Obecny przy tej pracy jego syn uratował dwie siekierki krzemienne, kamienny toporek i fragment znajdującego się tam naczynia. Zabytki te wraz z wiadomością o odkryciu przekazał do Zakładu Archeologii Polski IHKM PAN we Wrocławiu, skąd zostały przesłane do Zakładu Archeologii Polski IHKM PAN w Krakowie. Późną jesienią udał się autor niniejszego sprawozdania do Teresina i stwierdził, co następuje: Posesja ob. Z. Piorunowicza znajduje się na grzbiecie wzniesienia w odległości około 500 m na wschód od punktu wysokościowego 271 m n.p.m., przy drodze wiejskiej z Klimontowa do Posiłowa. Teren jest tam pagórkowaty, mocno rozczłonkowany, typowy dla okolic Proszowic. Miejsce odkrycia grobu (ryc. 1) oddalone jest około 4 km od doliny rzeki Szreniawy i około 2 km od niedużego dopływu tej rzeki. W pobliżu znajdują się jedynie źródła, z których wypływają nieduże strużki wody wysychające w okresie letnim.

Z informacji udzielonych przez rodzinę Piorunowiczów wynika, że grób ukazał się w ścianie piwnicy przy jej dnie, na głębokości około 2 m od powierzchni gruntu. Jamę grobową wypełniała ciemna ziemia, nad którą zalegał lity calec lessowy. Zapewne był to więc grób niszowy. Szkielet dobrze zachowany ułożony był w pozycji skurczonej z głową skierowaną ku południowi lub południowemu zachodowi. Przy nogach znajdowało się naczynie gliniane, zaś w okolicy głowy lub ramion 2 siekierki krzemienne i pęknięty na pół toporek kamienny. Po przegrzebaniu całego wypełniska grobowego większość kości pozostawiono w jamie, zasypując je z powrotem ziemią. W jamie pozostały zdaje się także ułamki rozbitego przez odkrywców naczynia.

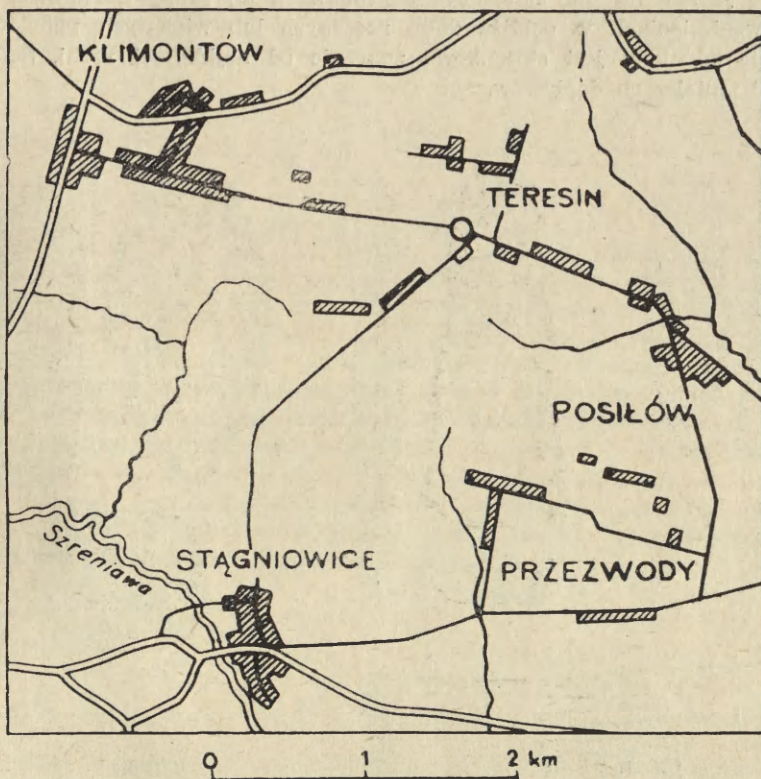
Opis ocalałych zabytków z grobu:

1. Górny fragment naczynia (ryc. 2 d), prawdopodobnie pucharu z lejowatą szyjką. Krawędź lekko wychylona na zewnątrz i zaokrąglona. Powierzchnia zewnętrzna jasnobrunatna, przełom i powierzchnia wewnętrzna ciemnoszara. Obie powierzchnie lekko gładzone. Skorupa twarda; w glinie domieszka średnioziarnistego żwirku i miki. Szyja zdobiona pod krawędzią pięcioma odciskami sznura obramowanymi od dołu zwisającymi trójkątami wypełnionymi odciskami sznura. Wymiary: średn. otworu około 11 cm, przeciętna grub. skorupy 0,6 cm.

2. Pęknięty w połowie toporek granitowy (ryc. 2 c), dobrze szlifowany, o romboidalnym zarysie, z zaokrąglonymi krawędziami. Obuch okrągły. Wymiary: dług. 9 cm, średn. otworu 2 cm (otwór nawiercony dwustronnie), szer. ostrza 3,5 cm.

3. Siekierka krzemienne z surowca świeciechowskiego (ryc. 2a). Przekrój czworo-

kątne, ścianki szersze lekko wypukłe, węższe płaskie, obuch gruby, lekko wypukły. Szlifowana jedynie część przy ostrzu. Na całej powierzchni siekiarki ślady zeolizowania. Wymiary: długość 8,5 cm, największa grubość (przy obuchu) 2,2 cm, szerokość ostrza 4 cm, obucha 2,5 cm.

Ryc. 1. Teresin, pow. Proszowice. Szkic sytuacyjny stanowiska
Rys. T. Wenhryniewicz

4. Siekierka krzemieniowa z surowca jurajskiego wykonana z grubego odłupka (ryc. 2 b). Przekrój płasko-czworościenny. Szlifowane jedynie ostrze. Wymiary: długość 10,5 cm, grubość 0,8 cm, szerokość ostrza 4,5 cm, obucha 2 cm.

Odkryty grób zaliczyć można do krakowskiej grupy kultury ceramiki sznurowej. Za jego przynależność do tej grupy świadczą znalezione w nim przedmioty, a przede wszystkim fragment naczynia pochodzący z puchara z lejowato rozchyloną szyjką, typowego dla inwentarzy grobowych kultury ceramiki sznurowej na obszarze lessów krakowsko-miechowskich. Jako na analogię można się tu powołać na puchary m. in. z Batowic, Bosutowa, Sulechowa, Ześlawic w pow. krakowskim¹ i z Książnic Wielkich w pow. Kazimierza Wielka², wykonane z podobnej gliny i tak samo wypa-

¹ S. Nosek, *Zarys archeologii Małopolski*, Kraków 1956, tabl. 15.

² J. Żurowski, *Sprawozdanie z działalności Państwowego Konserwatora Zabytków przedhistorycznych na okręg zachodniomałopolski za r. 1922*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. 8: 1923, s. 98.

lone jak okaz z Teresina. Układ szkieletu i jego orientacja nie odbiega od zasad stosowanych przez ludność krakowskiej grupy kultury ceramiki sznurowej. Położenie grobu w Teresinie potwierdza dotychczasowe spostrzeżenia, że na ogół groby w grupie krakowskiej usytuowane są na grzbietach wzniesień lub na ich zboczach. W przeciwieństwie jednak do innych stanowisk grobowych tej grupy kulturowej położonych na wzniesieniach w pobliżu dolin rzecznych lub większych potoków, grób w Teresinie oddalony jest stosunkowo znacznie od najbliższej rzeki, Szreniawy, a także jej mniejszych dopływów.

Ryc. 2. Teresin, pow. Proszowice. Zabytki z grobu kultury ceramiki sznurowej:

1-2 — siekiery krzemienne; 3 — kamienny toporek; 4 — fragment puchara

Rys. T. Wenhryniewicz

Na osobną uwagę zasługuje fakt zaobserwowania na jednej z siekier pochodzącej z grobu śladów zeolizowania jej powierzchni. Świadczy to niewątpliwie o tym, że przed włożeniem do grobu siekierka ta, leżąc zapewne na wydmie, znajdowała się dłużej czas pod działaniem warunków atmosferycznych. Jeśli nie mamy tu do czynienia z przypadkiem odosobnionym, to byłby to może dowód, że ludność kultury ceramiki sznurowej mogła wkładać do grobów swych zmarłych przedmioty pochodzące także ze znalezienia. Wymaga to więc większej ostrożności przy chronologicznej ocenie niektórych wyrobów krzemiennych i kamiennych występujących nawet w zespołach zamkniętych.

Należy się spodziewać, że w pobliżu odkrytego grobu w Teresinie znajdują się dalsze pochówki tej kultury. Kilkadziesiąt bowiem metrów na wschód od opisanego grobu w obrębie tej samej posesji natrafiono przed II wojną światową na szkielet ludzki. Brak jednak bliższych danych o tym odkryciu.

*Zakład Archeologii Polski IHKM PAN
w Krakowie*

ЯН МАХНИК

ПОГРЕБЕНИЕ КУЛЬТУРЫ ШНУРОВОЙ КЕРАМИКИ
В М. ТЕРЕСИН, РАЙ. ПРОШОВИЦЭ

В м. Тересин, рай. Прошовицэ (бассейн верхнего течения р. Вислы), встретилось случайно погребение культуры шнуровой керамики, принадлежавшее к местной краковской группе. На подобье других погребений данной культурной группы, погребение в м. Тересин находилось на верхушке лессового холма, господствующего в окрестности. Скелет находился на глубине 2 м под поверхностью почвы, в согнутом положении, с головой повернутой к югу. Возле головы лежали два кремневых топорика и один каменный, а у ног — глиняный сосуд. По всей вероятности, первоначально скелет находился в могильной нише, выделанной в твердой, лессовой подпочве. Один из кремневых топориков имеет следы долгого пребывания на дюне и, следовательно, был вероятно там найден до зарытия в могилу. Имеются данные позволяющие предполагать, что вблизи обнаруженного погребения могут оказаться и дальнейшие погребения шнуровой керамики.

JAN MACHNIK

A CORDED WARE GRAVE AT TERESIN, DISTR. PROSZOWICE

A Corded Ware grave of the local Cracow group has been accidentally discovered at Teresin, distr. Proszowice (basin of the upper Vistula). Like other graves of this culture, the grave at Teresin was located on the top of a loess hill dominating the neighbourhood. The skeleton lying 2 m. below the soil surface was contracted with head oriented to the south. Near the head were two flint axes and a stone battle-axe, while by the legs a clay vessel was placed. The skeleton was probably lying in a niche cut into the hard loess subsoil. One of the flint axes shows traces of having lain for a long time on a dune and thus had been found before being put in the grave. Certain data allow to suspect the existence of other Corded Ware burials on the neighbourhood of the discovered one.